

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din za tiskarstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Politi. šek. rač. 11.153. Telefon 4586

Potrebno je samozavestnejše gledanje v bodočnost

Težki svetovni zgodovinski dogodki zadnjih mesecev, še posebno pa oni zadnjih tednov so nam dokazali, da med širše plasti našega naroda še ni proniknila ona tako nujno potrebna zavest svobode in tudi ne pravilno vrednotenje demokratske ureditve lastne svobodne države. Komaj se je svetovno politično ozračje nekoliko zganilo, za spoznanje težja je postala atmosfera in povzročila malo negotovosti, ker so bili trenutno zastrti jasni pogledi v bodočnost, že jih je bilo mnogo med nami, ki jim je več ali manj upadla samozavest, upadel ponos in pogum. V trenutkih, ko mora vsakdo, ki se zaveda vrednosti svobode naroda, pokazati največjo svobodno voljo in odporno silo, v takih trenutkih je najbolj nevarno kloniti in samega sebe in s tem svoj narod prepuščati usodi. Razširjevalci tujih, škodljivih idej, tujih miselnosti, komaj čakajo na tako kvarno razpoloženje med ljudstvom, da njihovo nezdravo in pravo setev uničujejo seme, ki ga že mnogo let sejejo med našim narodom, čimprej vzklije. V takih trenutkih ni na mestu pričakovati rešilnih besed — rešilnih dejanj samo od zgoraj, ali pa zanašati se celo na kake velike prijatelje naše svobode, naše samostojnosti. — Vsakdo je sam dolžan pogledati vase, preizkusiti svoj ponos, svojo narodno zavest, pogum in odporno silo. Te vrline naj bodo trdno in globoko zasidrane v vsakem posamezniku, pa bo odporna sila našega naroda trdna in nepremagljiva.

Države tvorijo narodi, narode pa posamezniki. Od močnih, samozavestnih in značajnih posameznikov je torej odvisna moč našega naroda in tudi moč naše države. Ne vlade in ne oblasti ne morejo prekrasiti tega, kar je med narodom ukoreninjeno, a narod se najbolje preizkuša v težkih trenutkih, ko je potrebno odločno in samozavestno ravnanje, ker takrat se pokaže, ali je vreden in sposoben samostojnega in svobodnega razvoja. Ko govorimo o tem in pogledamo s kritičnim očesom okoli sebe, se moramo nehoti ozreti na ugotovitve svetovnoznanega reporterja najzanimivejših svetovnih političnih dogodkov H. R. Knickerbockerja, ki pravi:

»Napadalski narodi, kakor tudi napadalski posamezniki zbirajo moč in pogum iz vsake krtenje, iz vsakega znaka slabosti svoje žrtve.«

Ta pomembna ugotovitev nam dovolj razločno pove, kako si moramo začrtati pot našega bodočega delovanja in prizadevanja. V uvodniku 35. štev. »Učiteljskega tovariša« smo zapisali tudi to: »Na eni strani se torej opaža veliko pomanjkanje narodne zavesti, ponosa in odločnosti, a na drugi strani popolna upravičenost in velika potreba do posesti teh vrlin pri vsakem posameznem članu našega naroda. Vsi moramo namreč stremeti za tem, da bo naša domovina čim trdnjša in odpornejša nasproti vsem zunanjim vplivom. Že to spoznanje samo nas sili k najintenzivnejšemu delu za pobiranje malodušja in pesimizma, ki zastruplja predvsem našo ožjo domovino.«

Kljub težki preizkušnji zadnjih dni mora učiteljsko gledati pogumno v bodočnost, ker je v precejšnji meri odvisno prav od učiteljskega dela in prizadevanja, torej od njega samega, kako se bo ljudstvo ponášalo, kako in v koliko bo dovedno, sprejemati in v koliko sposobno zavračati najrazličnejše tendenciozne vesti razširjevalcev tujih, našemu narodu sovražno miselnosti. Najnovejši dogodki na svetovni politični pozornosti so torej postavili učiteljsko pred nujno spoznanje, da je potrebno pregledati vse dosedanje delo v šoli in izven nje, in kjer koli bi se pokazala, četudi najmanjša pomanjkljivost, ki bi utegnila kvarno vplivati na uspehe, po gornjih trditvah nujno potrebne, jo je treba takoj odpraviti. Vzgojiti moramo generacije, ki bodo samozavestne, tujim vplivom odporne, pogumne in iniciativne. Zgodovina našega naroda in vseh borb za narodno osvoboditev in zedinjenje nam nudi zadostno gradivo za to delo. Dolžnost nam v današnjih dneh še posebej narekuje utrjevati med ljudstvom zavest vrednosti narodne svobode in demokratske ureditve lastne države. In od tega, kako bomo to dolžnost izvrševali, je odvisna tudi bodočnost našega naroda, naše države.

Učiteljsko se dobro zaveda, da morejo le močni, značajni in narodno zavedni posamezniki tvoriti odločen in odporen narod, in le tak narod more ustvariti sebi trdno in vsega priznanja in spoštovanja vredno državo. Prav zaradi te zavesti je delalo med narodom, kljub vsem težočam, ki so to delo ovirale in bo delalo tudi v bodoče. Za današnje čase in za naše delo pa naj nam služijo kot vodilna misel besede velikega misleca, tvorca in državnika Masaryka:

»Pronikniti moramo skozi tajno pregrinjalo sedanjosti, poznati moramo sedanje življenje in njegove prave pogoje, in iz tega spoznanja, ki mora biti dopolnjeno s poznaanjem zgodovine, moramo s smelimi pogledom zreti v bodočnost.«

Posebno poglavje

... lahko gledamo na našem narodnem telesu grde, ogabne tvore, polne kužnih bacilov, ki jim je dajalo naše narodno telo skozi dvajset let na razpolago svoje zdrave sokove, da so danes v svojem razkrojevalnem procesu tem silnejši. (Učit. tov. št. 36., v članku »Delo za Jugoslavijo«.)

Slovensko šolstvo s svojim narodno zavednim učiteljskim je že od nekdaj bilo na terenu trd boj s tistim vsegamogočnim elementom naše vasi, ki se je znal v dobrih in slabih časih vselej tako preorientirati, da je žel za sebe velike koristi. Ta pičli sloj je stal vedno iznad našega delovnega ljudstva, živel sicer iz njega, hranil se z njegovimi žulji in delom, toda ubogo slovensko rajo, od katere je duhovno odpadel, je vedno smatral za manj vredno, a sebe za izvoljenca, ki mu je dovoljeno vse. Poglejmo kamor koli v slovensko podeželje, vsepovsod ga zapazimo: svojevrsten obraz, stalno v boju proti našemu narodu za tuje, nam sovražne ideje, naš narod »ljubi« le toliko, kolikor ga sme do mile volje izžemati in zavajati. Ta svojevrstni obraz je pred vojno že zbiral med našim ljudstvom sredstva za tuje in sovražno nam raznarodovalno šolstvo. Danes pa sinovi in hčere teh svojevrstnih očetov in prednikov poizkušajo tu in tam zastrupljati narodne vodnjake ter zavajati na stranpota z najneverjetnejšimi vestmi naše dobro, toda včasih lahkoverno ljudstvo. Tu pa tam vznikne iz naše ljudske množice oni značilni obraz narodnega odpadnika, ki s skrivnostnim šepetanjem, namigavanji kali ozračje in razburja mirno prebival-

stvo. Vesti, ki jih posluša včasih slovensko učiteljsko v šolah, katere prinašajo iz svojih domov slovenski otroci slovenskih staršev (drugače na naši zemlji itak ni), so čuda značilne in je treba, da postanemo prav pozorni nanje in da jim pravilno prisluhnemo.

Dosti je bilo slabih izkušenj. Notranja nesloga je rodila Slovanom največ gorja. Oni značilni obrazi narodnih odpadnikov so v preteklosti večkrat odločali o usodi naših krajev, toda temu je naredila konec naša svoboda. Nič več se ne damo begati, s ponosom zremo na svoje dosedanje delo v svobodni domovini in z zaupanjem v bodočnost našega naroda in države. In prav to nam daje pobude, da nikakor ne pustimo begati preprosto ljudstvo.

Narod je treba dvigati in mu vcepiti samozavest, zato se mora šola v današnjih dneh predvsem okleniti naroda. Poučiti je treba mladino, da bo zgled narodnega čustvanja predvsem lastnim staršem, saj so otroci tako dostopni lepi in plemeniti narodni misli. Vsi, ki smo izšli iz ljudstva, moramo stati na straži, da odvrnemo zastrupljevalce naših narodnih vodnjakov od našega naroda. Vsi, ki smo imeli možnost, doseči boljšo izobrazbo, moramo v tem času dejansko na teren ter z mogočno protipropagandno odpreti vsakemu zaslepljenemu človeku oči, da se bo zavedal, da je le neokrnjena Jugoslavija domovina svobodnih državljanov. Po tem spoznanju bo odklenalo tudi odpadnikom in njihovim prekrovanjem. Mnogo je klenega zrnja med našim narodom, le varovati ga je treba pogubonosne ljulike.

Učiteljske premestitve

§ 93. zakona o ljudskih šolah določa, da se število praznih učiteljskih mest objavlja koncem vsakega šolskega leta. »Premestitve se izvršujejo praviloma samo koncem šolskega leta. V času, ko traja pouk (od 1. septembra do konca junija) se ne morejo izvršiti premestitve po prošnji.« (§ 97.)

Letos je izšel razpis službenih mest bolj rano, saj je bil objavljen že v 35. številu »Učiteljskega tovariša« z dne 6. aprila 1939. Razpis določa, da se morajo držati prosilci §§ 100. in 101. zakona o ljudskih šolah, t. j. 1. ne morejo biti premeščeni oni učitelji, katerih povprečna ocena za zadnja 3 leta ne znaša dobro ali ki so poslednje leto ocenjeni z očno nezadostno (2) ali prav slabo (1) in ki niso v kraju, dobljenem po prošnji, prebili 2 leti; 2. za trge smejo prositi učitelji z najmanj 5, mesta z najmanj 8, mesta s srednjo oziroma strokovno šolo 10 in s fakulteto 12 službenimi leti.

V naši banovini je bilo razpisanih sledeče število službenih mest:

	moških	ženskih	mešanih	skupaj
Brežice	1	7	8	16
Celje	2	—	—	2
Črnomelj	1	3	5	9
Lendava	3	6	1	10
Gornji grad	2	—	1	3
Kamnik	3	—	—	3
Kočevje	1	4	4	9
Konjice	1	6	1	8
Kranj	—	1	2	3
Krško	1	1	6	8
Laško	—	—	8	8
Litija	—	4	2	6
Ljubljana, okol.	—	1	5	6
Ljutomer	1	6	4	11
Logatec	2	1	6	9
Maribor l. breg	2	—	5	7
Maribor d. breg	—	2	3	5
Murska Sobota	4	12	—	16
Dravograd	—	2	2	4
Ptuj	4	12	4	20
Slovenj Gradec	—	3	—	3
Škofja Loka	—	1	1	2
Šmarje pri Jelšah	3	7	2	12
Skupaj	31	79	70	180

Iz pričujoče tabele vidimo, da je razpisanih razmeroma malo službenih mest, in sicer 31 moških, 79 ženskih in 70 mešanih, t. j. skupaj 180, kar znaša 4%. Z razpisom bo težko ustreči vsem prosilcem, ki jih bo 3 krat več. Objavljena niso mesta, kjer je učitelj na bolniškem ali celo upokojitvenem dopustu. Prav tako se ne morejo razpisati mesta, ki bodo izpraznjena s premestitvijo. Tako se večkrat zgodi, da sta z ene šole, ki je bila pred premestitvijo polnoštevilno zasedena, premeščeni 2 učni moči, tja pa ni prošil nihče, ker mesto ni bilo razpisano. Temu bi se dalo odpomoči na ta način, da bi bila razpisana službena mesta v začetku aprila. Razpisala bi se vsa prosta mesta. Prosilci bi vložili prošnje najkasneje do 15. maja na bansko upravo, ki bi na podlagi prošnji sestavila začasen predlog. Na osnovi tega predloga bi ban-uprava razpisala koncem maja vsa tista mesta, ki bi se izpraznila s prvo premestitvijo. Do 15. junija bi vložila druga skupina prosilcev za mesta, ki se bodo predvidoma izpraz-

VSEBINA:

Potrebno je samozavestnejše gledanje v bodočnost.

Posebno poglavje.

Učiteljske premestitve.

K materinskemu dnev.

Uradniški materialni položaj.

S složnim delom za uresničenje naših želja.

Učiteljske plače pred pol stoletja.

Splošne vesti. — Osebnost zadeve. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

prav je mesto na šoli prazno. Še več! Dogodijo se primeri, da je premeščen na prazno mesto kak drug učitelj, mož oziroma žena pa mora čakati. Poročeni učiteljski pari spadajo skupaj in zanje se mora najti skupno službeno mesto. Prav tako je še vedno nekaj primerov, da dobijo mesta s srednjimi oziroma strokovnimi šolami učitelji in učiteljice pred tistimi, ki imajo poleg službenih pogojev, še deco za študij. Mnogokrat dobi mesto učitelj oziroma učiteljica s 12 ali 15 leti, učitelj z 20 timi službenimi leti in s študirajočo deco pa se mora zadovoljiti z bližnjim mest ali pa čakati na deželi leta in leta. Tukaj se seveda ne morejo upoštevati samo službena ocena in leta, temveč tudi socialni moment.

Končno pridejo še zdravstveni razlogi. Zalibog, da se zdravstveno stanje tolikokrat omenja v naših prošnjah, tako da lahko rečem, da se skoro sleherni prosilec sklicuje na svoje zdravstveno razpoloženje. Zato je včasih ocena prav težka. Toda spregledati teh zdravstvenih premestitev ne smemo, ker so včasih med njimi prav težki primeri.

Vse te činitelje mora oblast upoštevati v polni meri, če hoče, da bodo potekale premestitve vsaj relativno objektivno in pravično. 100 % pravičnih premestitev pa itak ni mogoče izvesti.

H koncu še nekaj besed o premeščanju po službeni potrebi. Ta premestitev bi se smela izvršiti le v najskrajnejšem primeru, ko res zahtevajo službeni interesi in ne politični, vaški ali kak drugi močotci. Po službeni potrebi bi smel biti premeščen učitelj samo tedaj, če je disciplinska preiskava pokazala, da je dotičnik zakrivil kako službeno greško. V vseh ostalih primerih pa bi se premestitev po službeni potrebi ne smela izvajati.

Objektivnost in pravičnost pri premestitvah je prvi pogoj za zadovoljivo rešitev tega prevažnega in perečega problema! —a—

K materinskemu dnev

Blizu je materinski dan, ko bomo z govori in raznimi prireditvami skušali pokazati priznanje in hvaležnost materam, ki žrtvujejo vse moči, da bi bilo dobro njihovim otrokom. Nekaj ur bo trajala svečanost, potem se bodo matere zopet vrnile k svojim opravkom. Mogoče jim bodo še vedno zvenele v ušesih lepe besede, ki poveljujejo njihove žrtve. Če bodo razmišljale o njih, se jim bo vzbudila marsikatera grenka misel.

Premalo so lepe besede za vse delo in žrtve, ki jih nalaga materam naloga, da vzgoje telesno in duševno zdrave ljudi, ki bodo koristili skupnosti. Kako more biti pri srcu materi, ki ve, da ne more dati otrokom dovolj hrane, ker je možev zaslužek premajhen! — Kolik je njen strah za zdravje otrok, ko ve, da so preslabo oblečeni in obuti in da iz mračnih kotov slabega stanovanja preži nanje bolezen! Če dela tudi sama čez dan v tovarni, ji misli uhajajo na prašno cesto, kjer se med ostalo gručo otrok pode tudi njeni otroci, ker jih ni imela nikjer pustiti pod nadzorstvom. In koliko mater umira ob porodu ali na posledicah vsled pomanjkanja strokovno izvežanih oseb. — Pa tudi večina onih mater, ki so jim vsled starosti že začele pešati moči, ne more brez skrbi počivati po truda polnem delu. Težka je starost delavske matere, če otroci ne zaslužijo dovolj niti zase. Nič manj težko ni življenje kmečke matere-preužitkarice, ki čuti, da je le v napoto pri hiši, če ne more več delati.

Vsa ta in še marsikatero drugo vprašanje v korist naših mater bo rešeno verjetno šele takrat, ko bodo tudi žene sodelovale z odločujočo besedo pri ureditvi njihovega položaja. Zato je potrebno, da bi žene čimprej dosegle politično enakopravnost, ki jim pripada kot enakovrednim državljanom. To bi bilo saj delno priznanje tudi našim materam, ki ohranjajo naš rod ter mu prve vsade kal ljubezni do rodne grude.

Zasluga slovenskih mater je, da ni naš narod utonil med tujci, toda prenešati se morale mnoge žalitve in za mnogo zaničevanja. Gledati so morale, kako je zaničevana beseda, ki jo je mati učila in vsa srečna poslušala iz

ust svojega otroka. Srce se ji je stiskalo v boli, če je videla, da sta sin ali hči klonila pod pestjo tujca, saj je čutila, da sta se odtrgala tudi od nje. Tujci so skušali dopovedati njenim otrokom, da je njihov jezik imenitnejši in da oni sami pripadajo izbrani vrsti ljudi, ki je poklicana, da gospodari nad ostalimi. Mnogo slovenskih sinov je moralo trpeti po jecah in umirati, ker niso hoteli biti izdajci svojega naroda in materine besede.

Tujci pa so gospodarili po slovenski zemlji, kakor jih je bila volja. Njihova pohlepnost in nenasitnost ni imela meja. Najlepša polja, gozdovi, vinogradi so bili njihova last, a naš človek je bil suženj na svoji zemlji. Po uradih so zavzemali najboljše mesta, v podjetjih so kot vodilni uradniki in strokovnjaki pritisnili na delavstvo, naj se izneverijo svojemu narodu.

Toda slovenske matere niso klonile. Po naših domovih se je ohranjala slovenska govorica, nezaupanje in sovraštvo napram tujcem, ki so postajali čimdalje bolj oholi in predrzni, je naraščalo do končnega obračuna.

Ko so odšli možje in sinovi na bojišče, so naše matere s podvojenimi močmi skrbele za družine in domove. Svojo politično zrelost pa so dokazale, ko so z navdušenjem podpisovale majniško deklaracijo ter tako pomagale ustvarjati novo, svobodno državo. Niso se bale groženj nasprotnikov, ki so jih strašili s kaznimi in napadi, ker je bila vera v pravičnost močnejša od strahu.

Da naš narod ni izginil, je zasluga naših mater. Njihova sveta dolžnost pa je, da povedo svojim otrokom, kakšno je bilo njihovo življenje pod tujčevjo oblastjo in koliko žrtve je bilo treba, da je danes naša domovina svobodna in nerazdružno zvezana z bratsko srbsko in hrvatsko zemljo. Mladina mora že v nečni mladosti začutiti ponos, da so njeni predniki zmagali v boju z neprimerno močnejšim nasprotnikom. Zavedati se mora, da bo ona nekoč prevzela dragoceno nasledstvo, ki ga bo zopet morala ohraniti svojim potomcem. In ga bo tudi ohranila, ker bo zaupala vase in v moč bratov, ki ji bodo prišli na